

En favor de la Història (local)

He seguit de prop la trajectòria intel·lectual de Vicent Olasso i la del Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals Alfons El Vell i és per això que em resulta gratificant poder fer-ne la ressenya d'aquest llibre d'història. Quan l'entrellat polític i la misèria en què està immersa la societat valenciana obliguen a aturar empreses de tanta alçada com la del Centre d'Estudis, on un grapat de persones, esforçades per l'esdevenir del seu país, han demostrat que encara és possible el redreç a partir de la cultura —amb l'ajut d'un ampli segment social, receptiu i preocupat pel seu passat, per la sanitat, per la natura..., capaç de jugar a favor d'un futur lliure i d'esperança—, i malgrat una classe política que dona moltes continuïtats de la seva berganteria en accions com la que ha ensorrat un projecte tan altruista com el del Centre d'Estudis Alfons El Vell, molta gent continua treballant. A més, aquestes «orelleres intel·lectuals» que llueix una bona part de la classe política es poden fer extensives a altres sectors socials i a la majoria dels mitjans de comunicació que ens toca patir els valencians.

Un llibre d'història —qualsevol llibre— és important d'acord amb la bondat del treball realitzat per l'autor i no per la major o menor amplada del territori estudiat o del nombre de pàgines impreses. Els responsables

de la secció «cultural» del setmanari *El Temps*, però, opinen que és més important la «relativitat» que la «quàntica», o l'observació de les galàxies amb el recurs dels telescopis electrònics, que l'intent de revelar les causes d'una epidèmia i facilitar-ne la curació amb el recurs del microscopi. Sé que tot això que dic no sembla tenir gaire a veure amb la ressenya anunciada, però ni aquest llibre, que ens mostra la vida a través del temps, en un hospital que acollí durant més de set-cents anys els pobres i els malalts, no solament de Gandia, i que fou escenari de conflictes, pactes polítics, jocs de poder, misèries i esperances de decenes de generacions, ni, per posar-ne un parell d'exemples més, obres, com ara la d'Eva Serra, *Pagesos i senyors a la Catalunya del segle XVII. Baronia de Sentmenat, 1590-1729*, Crítica, Barcelona, 1988 (imprescindible per conèixer el desenvolupament del feudalisme català durant tot el segle XVII), que Núria Sales destaca per «la seva barreja de flexibilitat i escrupolós rigor, per la seva frescor, pels innovadors i variats enfocaments: i per les moltes pàgines apassionants que conté», o *L'escenari històric del Xúquer* (Actes de la IV Assemblea d'Història de la Ribera, l'Alcúdia, 1986 [1988]), han pogut ser ressenyades per l'autor d'aquesta nota al setmanari esmentat pel fet de tractar-se de

treballs locals i, per tant, de ben poca importància (*sic*). No obstant, però, qualsevol premiet literari o poètic jocfloralesc és ressenyat amb *autobombo*, fins i tot *ad nauseam*. Què hi farem? Suposo que les diferències són degudes a la «manca de fronteres» de la «creació literària». Pobresa intel·lectual, en diria jo. Bé, deixem les misèries, polítiques o de qualsevol altra mena, i tractem d'aproximar-nos a l'obra anunciada, que és el que ara ens interessa.

El llibre d'Olasso pretén de reconstruir, en paraules de l'autor, «de la manera més completa possible» la història de l'hospital de Pobres Malalts de Sant Marc, durant tota la seva «vida activa» (segles XIII-XX). Un període ben llarg que permet de veure com l'edifici altera la seva fisonomia, juntament amb els mètodes sanitaris i el tracte als malalts, d'acord amb els canvis històrics que tenen lloc a Gandia, a la Safor i a tot el País Valencià, si més no. Durant una primera època, es configura la institució benèfica-assistencial d'acord amb la tradició medieval. Durant la segona (segles XVI i XVII), de gran esplendor en els Estats dels Borja, hi ha el camí a través de les èpoques més pròximes a nosaltres. És molt interessant poder resseguir a través del temps com l'assistència dels malalts, dels bords i dels pobres, o dels orfes i viudes, fins ara sota la protecció de l'Església, va deixant pas a la secularització i a l'augment de la intervenció de les autoritats municipals, durant l'època moderna, per arribar a les dificultats de la desamortització de Carles IV o a les que patí durant la guerra del francès.

Les obres d'ampliació, reformes i reconstruccions, les mesures higiènico sanitàries, els salaris dels que hi treballaven, els pressupostos de despeses i d'ingressos, les fonts de finançament necessàries per al seu manteniment, els canvis de política sanitària, i un llarg etc. que ens condueixen, de forma suggeridora i intel·ligent, a través de la

història, fins a arribar a la seva ocupació militar durant la contesa del 1936-39, en què no es permeté que hi fossin ingressats els veïns civils ferits pels bombardeigs. Encara funcionà alguns anys més, fins que fou tancat, amb la inauguració del nou hospital gandienc.

Cal constatar que als *tempi* de la narració hi ha daltabaixos, com no podia ser d'altra manera en tractar d'un període tan llarg, deguts, sobretot, a la mancança o a l'escassetat de materials documentals conservats d'algunes de les èpoques estudiades, i també pel major domini que l'autor demostra tenir dels segles medievals i moderns. Clou l'obra un apèndix documental ben interessant, amb inventaris de béns, reglaments per als malalts, pressupostos de despeses, etc.

En definitiva, un llibre necessari per aproximar-se a la història valenciana i a la vida apassionant de les institucions sanitàries a través del temps. Una obra important, que «només» tracta la història d'un hospital, d'un poble, d'una comarca, d'un país. No gaire, per a alguns interessats en històries... Potser més universals? Potser...

Vicent S. Olmos i Tamarit

Vicent OLASSO CENDRA: *L'Hospital de Sant Marc de Gandia, una institució per a pobres malalts (segles XIII-XX)*, Centre d'Estudis i Investigacions Comarcals «Alfons El Vell», (Gandia, la Safor, 1988), 224 pàgs.